

Summary
Yuliia Olizko

Application of the Main Didactic Principles for Foreign Language Teaching with the Help of the Interdisciplinary Approach

An interdisciplinary approach has a big number of different advantages which cause the necessity to apply it in all technical institutions of higher education. The list of recent dissertations of Russian scientists on interdisciplinary integration is provided in the article and general efficiency of application of this approach in foreign language teaching is proved as well. It is found out that teaching based on an interdisciplinary approach opens new opportunities in application of all didactic principles in the English language classes. Implementation of such principles as intersubject coordination, systematic teaching, scientific orientation, presenting teaching matters visible, didactic reduction, securing results, comprehensibility, activity, upbringing, access, individuation and intercultural interaction was studied in the article. Application of these principles were described using the example of teaching students of chemical technology faculty in the National Technical University of Ukraine «Kyiv Politechnic Institute». In this higher education institution students learn English for 6 years studying these modules: Introduction to English for General Engineering, English for General Engineering, English for Specific Purposes, English for Professional Communication. Business English, English for Specific Purposes (Advanced), English for Scientists 1, English for Scientists 2.

Key words: didactic principles in teaching, interdisciplinary approach, foreign language, faculty of chemical technology, professional competence.

Дата надходження статті: «24» березня 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «15» квітня 2015 р.

УДК 37.013(045)

ІВАН ОСАДЧИЙ,
доктор педагогічних наук
(м. Біла Церква)

**Теоретико-методологічні та технологічні засади
спрямованого розвитку освітніх систем**

Розкрито теоретико-методологічні та технологічні засади спрямованого розвитку освітніх систем. Визначено і введено в науковий обіг дефініцію «спрямований розвиток» освітніх систем як процес їх змінювання за обраним напрямом, встановленого змісту і тривалості. Обґрунтовано використання спрямованого розвитку освітніх систем як ефективного механізму їх реформування. Установлено, що теоретико-методологічними засадами спрямованого розвитку освітніх систем є вихідні положення та похідні наслідки теорії БМ-систем («систем без меж»). Доведено, що цілеспрямоване поширення того чи іншого порядку на локальному, модульному або загальносистемному рівнях забезпечується шляхом розроблення та вчинення окремих управлінських дій (акцій) у вигляді інноваційних цільових проектів як носіїв цього порядку або їх узгоджених сукупностей – каскадних програм розвитку. З'ясовано, що як засіб забезпечення спрямованого розвитку освітніх систем доцільно використовувати технологію проектно-цільового управління розвитком освітніх систем.

Ключові слова: спрямований розвиток, управління розвитком за принципами організаційної культури, інноваційний цільовий проект, технологія проектно-цільового управління розвитком освітніх систем.

Постановка проблеми у загальному вигляді та аналіз досліджень і публікацій... Дослідження проблем розвитку систем загальної середньої освіти є новим напрямом наукових пошуків. У 80-90-х рр. ХХ ст. та на початку ХХІ ст. проблеми управління розвитком навчальних закладів системи загальної середньої освіти досліджували українські та російські вчені Л.Даниленко, І.Жерносек, В.Зоц, Л.Калініна, Н.Клокар, В.Лазарев, В.Мадзігон, Н.Немова, Н.Островерхова, М.Поташник, Д.Рум'янцева та ін. Функціонування і розвиток регіональних систем освіти досліджували М.Дарманський, Г.Єльнікова, Л.Ващенко, П.Третяков та ін.

Але проблема теорії і практики реформування освітніх систем, створення теоретичного і технологічного забезпечення розвитку системи загальної середньої освіти за обраною траєкторією, її руху (саморуку) до нових прогресивних організаційних форм залишається ще недостатньо дослідженою. Через надзвичайну складність ця проблема не була предметом системного дослідження та широкомасштабного педагогічного експерименту.

Формулювання цілей статті... Мета дослідження полягає в розробленні концептуальних засад спрямованого розвитку як механізму реформування територіальних систем загальної середньої освіти.

Виклада основного матеріалу... Науковий пошук доцільно розпочати із з'ясування сутності поняття «територіальна система загальної середньої освіти». Під загальною середньою освітою традиційно розуміють «сукупність знань основ наук про природу, суспільство, людину, її мислення, мистецтво, а також відповідних умінь і навичок, необхідних кожній людині, незалежно від професії. Загальна освіта буває початкова, основна (неповна середня) і середня» [3, с.129].

У Законі України «Про загальну середню освіту» (ст.3) зазначено, що «загальна середня освіта – цілеспрямований процес оволодіння систематизованими знаннями про природу, людину, суспільство, культуру та виробництво засобами пізнавальної і практичної діяльності, результатом якого є інтелектуальний, соціальний і фізичний розвиток особистості, що є основою для подальшої освіти і трудової діяльності» [4, с.52].

Інформаційно цінним є визначення системи загальної середньої освіти, яке подано в Законі України «Про загальну середню освіту» (ст.4). «Систему загальної середньої освіти становлять: загальноосвітні навчальні заклади всіх типів і форм власності, у тому числі для громадян, які потребують соціальної допомоги та соціальної реабілітації, навчально-виробничі комбінати, позашкільні заклади, науково-методичні установи та органи управління системою загальної середньої освіти, а також професійно-технічні та вищі навчальні заклади I-II рівнів акредитації, що надають повну загальну середню освіту [4, с.52].

Застосування до об'єкта дослідження системного підходу, тобто представлення його як системи, передусім передбачає «орієнтацію дослідження на розкриття цілісності об'єкта, на виявлення різноманітних типів зв'язків у ньому і приведення їх в єдину теоретичну картину» [12, с.1227].

Тому дослідження процесів забезпечення спрямованого розвитку системи загальної середньої освіти доцільно, на наш погляд, здійснювати в напрямі теоретичного вивчення та моделювання процесів її розвитку саме як соціальної системи. Це дозволить розкрити сутність процесів функціонування і розвитку освітньої системи, визначити зовнішні чинники впливу на освітні явища і процеси та розкрити механізми забезпечення її спрямованого розвитку.

Зазвичай, сукупність освітніх ресурсів, умов та впливів, у яких відбуваються процеси здобуття учнями освіти, називають освітнім середовищем. Пропонуємо виділяти два типи освітнього середовища – фонове та інституційне.

Освітнє середовище назвемо фоновим (ФОС), якщо для його створення не були використані спеціальні освітні інструменти і не вчинялися дії з його педагогічного впорядкування. ФОС існує об'єктивно, є стихійним за змістом і напрямом. Зрозуміло, що вплив ФОС на результати освіти юного покоління різко зростає в умовах демократичних інформаційних суспільств, що і спостерігаємо впродовж останніх десятиліть. Аналіз результатів педагогічних спостережень дає підстави стверджувати, що за потенційними можливостями ФОС сучасного учня вже перевищує потенціал наявної нереформованої системи загальної середньої освіти, яка втратила монополію на освітні ресурси і освітній вплив на вихованців.

Варто зазначити, що ФОС освітні потреби громадян сучасного суспільства не може задовольнити у повному обсязі, адже освіта як результат в умовах ФОС не може характеризуватися високими і стабільними кількісними та якісними показниками.

Тому цивілізовані суспільства, принаймні впродовж кількох останніх століть, використовуючи спеціальні освітні інструменти – освітні інституції, створюють для юного покоління збагачене, педагогічно впорядковане середовище здобуття освіти. Таке середовище будемо називати інституційним освітнім середовищем (ІОС). Під ним варто розуміти спеціальним чином (з використанням організаційних принципів, норм і технологій) упорядкований простір потоків матеріальних (приміщення, обладнання, засоби, кошти тощо) та ідеальних (мета і зміст освіти, мотиви, установки, здібності, якості, зусилля, впливи тощо) освітніх ресурсів, у якому суб'єкти освітнього процесу (учні, їхні батьки, вчителі, суспільство в особі держави та соціумів у) здійснюють спільну освітню діяльність із здобуття (надання) загальної середньої освіти.

ІОС є педагогічно впорядкованою частиною освітнього середовища учня. Це «сітка», у вузлах якої знаходяться педагогічно впорядковані зони простору освітніх ресурсів. Отже, структура освітнього середовища учня є дискретною – поряд із зонами порядку (ІОС) існують зони педагогічно неупорядкованих освітніх ресурсів (ФОС).

Інституційне освітнє середовище розбудовується з освітніх ресурсів – матеріальних та ідеальних цінностей, які належать суб'єктам освітньої діяльності та які вони спрямовують (інвестують) в освітній процес.

Смислове значення поняття «інституція» – це «установа, заклад або частина, підрозділ установи, закладу» [2, с.400]. Зазвичай, науковці та практичні працівники освіти інституцією

вважають установу або заклад і не звертають уваги на те, що це може бути окрема частина або підрозділ установи чи закладу. Така позиція веде до втрати інформації і унеможлиблює дослідження процесів розвитку освітніх систем на рівнях, нижчих за навчальний заклад або установу освіти.

У подальшому під освітньою інституцією будемо розуміти історично сформований суспільний інструмент створення у просторі освітніх ресурсів інституційного освітнього середовища (ІОС), здатного забезпечити одержання тієї чи іншої освітньої послуги (послуг) чи виконання наперед визначеної функції (функцій). Освітні інституції існують у вигляді навчальних закладів, установ освіти, їх підрозділів (частин) чи їх об'єднань.

Результати аналізу структури реальних освітніх систем переконливо свідчать, що сучасні системи освіти складаються не лише з установ освіти та навчальних закладів, тобто із освітніх макроінституцій, які, зазвичай, є юридичними особами із властивими їм правами та можливостями. Вони складаються і з дрібніших, але самодостатніх одиниць, які також здатні формувати інституційне освітнє середовище і забезпечувати досягнення окремих результатів освітньої діяльності, тобто з освітніх мікроінституцій, а також їх об'єднань (асоціація, комплекс тощо) в межах макроінституції, об'єднань окремих мікроінституцій кількох макроінституцій, об'єднань мікроінституцій та макроінституцій тощо. З цього робимо висновок, що сучасні системи освіти мають складну внутрішню будову, динамічну і здатну постійно змінюватися, переформатовуватись під нові освітні потреби споживачів освітніх послуг, тобто розвиватись.

Уведення нами у науковий обіг і практику понять інституційного освітнього середовища учня, а також інструментів його формування – освітніх інституцій, уможливило формулювання поняття «територіальна система загальної середньої освіти», яку розуміємо як впорядковану сукупність освітніх інституцій (навчальних закладів, освітніх установ та органів управління освітою, а також їх елементів, компонентів та об'єднань), які завдяки постійному функціонуванню та взаємодії створюють інституційне освітнє середовище як спеціальним чином (на основі організаційних принципів, норм, технологій) упорядкований простір матеріальних (приміщення, обладнання, засоби, кошти тощо) та ідеальних (освітні стандарти, мотиви, здібності, якості, установки, впливи, зусилля тощо) освітніх ресурсів, у якому учні, що проживають на певній території, здобувають повну загальну середню освіту.

Евристична цінність запропонованого нами визначення полягає у тому, що в ньому чітко окреслено головну суперечність територіальної системи загальної середньої освіти, як і будь-якої системи освіти взагалі. Це суперечність між всеохоплюючою (глобальною) неузгодженістю у просторі і часі, за номенклатурою та інтенсивністю первинних потоків освітніх ресурсів, які надходять від усіх суб'єктів освітнього процесу, та необхідністю їх постійного педагогічного впорядкування для забезпечення результативного й ефективного освітнього процесу. Ця суперечність розв'язується за допомогою діяльності освітніх інституцій та їх впорядкованих сукупностей – систем освіти. Саме ця суперечність є внутрішнім джерелом постійного удосконалення та розвитку освітніх систем, а розв'язки цієї суперечності на кожному з етапів еволюції визначають зміст перетворень, форми і методи їх здійснення, а також розкривають нові перспективи прогресивного поступу.

Саме тому освітні, зокрема і педагогічні проблеми – це проблеми виключно організаційні. Їх розв'язання пов'язане з упорядкуванням освітнього ресурсного середовища та природної і спеціально організованої активності суб'єктів освітньої діяльності з метою створення стаціонарного освітнього процесу – результативного та ефективного.

У дослідженні потрібно врахувати і те, що кожен складний об'єкт, зокрема й територіальна система загальної середньої освіти, має кілька потенційно допустимих траєкторій розвитку за наявного рівня метаболізму [7], а сам рівень метаболізму також можна змінювати шляхом залучення нових ресурсних потоків. Тому логічно припустити існування процесу змінювання за обраним напрямом, встановленого змісту і тривалості. Такий розвиток трактуємо як спрямований розвиток. Отже, спрямований розвиток – це процес змінювання об'єкта за обраним напрямом, встановленого змісту і тривалості.

В такому контексті «розвиток» – це «процес руху від нижчого (простішого) до вищого (складнішого), в результаті якого відбувається зміна якості предмета» [13, с.449]; «спрямований» – дієприкметник пасивного стану минулого часу до спрямовувати, тобто «направляти певним чином плин чого-небудь, чийсь біг, чийсь ходу; надавати потрібного напрямку діяльності, вчинкам, розмові і т. ін.» [2, с.1183]; «процес» – це «послідовна зміна станів та явищ, яка відбувається закономірним порядком, хід розвитку чого-небудь //сукупність послідовних дій, засобів, спрямованих на досягнення чого-небудь» [2, с.997]; «змінювання» – дія за значенням змінювати, тобто «робити іншим, іншими; міняти (зовнішній вигляд, характер, властивість, стан і т. ін.; перетворювати що-небудь на (у) щось інше» [22, с.373]; «обраний» – дієприкметник пасивного стану минулого часу до обрати (обирати), тобто «вирізняти, відбирати за якою-небудь ознакою» [2, с.637].

Зважаючи на наведене вище визначення спрямованого розвитку, таких ознак «вирізнення (відбирання)» є три: напрям, зміст і тривалість. Під напрямом розуміємо «шлях діяльності, розвитку кого-, чого-небудь; спрямованість якоїсь дії, явища» [2, с.576]. Зміст – це «сутність, внутрішня особливість чого-небудь» [2, с.373], яка визначається якістю («виражає притаманну речам специфічну визначеність, що тотожна з їхнім буттям, і відрізняє їх від інших речей у певній системі зв'язків» [13, с.578]) та обсягом, тобто «змістом чого-небудь з погляду його величини, кількісного вираження і т. ін.» [2, с.653]. Під тривалістю розуміємо «час, період, строк, протягом якого щось діє, відбувається, існує» [2, с.1266].

З аналізу визначення поняття «спрямованого розвитку» як процесу виділяємо такі основні властивості, які розкривають сутність цього механізму розвитку:

- системний розвиток є закономірним процесом зміни якості об'єкта, тобто для нього характерними є всі загальні закони розвитку;
- спрямований розвиток є сукупністю послідовних дій, засобів, спрямованих на досягнення об'єктом розвитку бажаного стану;
- спрямований розвиток є змінюванням, тобто процесом, який відбувається завдяки здійсненню дій зовнішніх і внутрішніх чинників, зокрема дій свідомих, наперед спланованих;
- спрямований розвиток є змінюванням за одним із потенційно допустимих шляхів і не може відбуватися за довільним напрямом, який не належить до потенційно допустимих;
- спрямований розвиток є змінюванням за якісними та кількісними показниками лише в межах потенційно допустимих перетворень;
- спрямований розвиток є процесом, який має початок, тривалість і кінець.

Потрібно зауважити, що у такому контексті кожна властивість «виражає один із моментів виявлення сутності речі у відношеннях з іншими речами; ... кожна окрема річ має багато властивостей, єдність яких виражає її якість» [13, с.70].

Ураховавши, що реформування – це «перетворення, змінювання, переобладнання якої-небудь сторони суспільного життя (порядків, ін-тів, установ), які не знищують основ існуючої соціальної структури» [12, с.1133], спрямований розвиток освітніх систем пропонуємо розглядати як механізм їх реформування.

Здійснення реформ на основі механізму спрямованого розвитку уможливило:

- за цілі реформ обирати лише зміни якості освітньої системи та її складових;
- для досягнення наперед визначеної мети – нового стану системи – використовувати рупійні сили та енергію її природного розвитку;
- ставити лише реальні цілі реформування освітніх систем;
- обов'язкове створення ресурсного середовища для здійснення реформ;
- уникати витрат матеріальних та ідеальних ресурсів на досягнення цілей реформування, які не є цілями розвитку.

З проведеного аналізу робимо висновок: для забезпечення процесів прогресивного змінювання на основі механізму спрямованого розвитку обов'язково потрібно мати спеціальний засіб. У даному випадку засіб – «якась спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось; спосіб» [2, с.326]. Доцільно, щоб цим засобом була технологія, яку можна передати безпосереднім виконавцям і яка дозволить організувати процес спрямованого розвитку широкого класу освітніх систем з урахуванням конкретних умов та цілей. Під технологією розуміємо сукупність «знань, відомостей про послідовність окремих виробничих операцій» [2, с.1245] та виробничих операцій, методів і процесів у певній галузі виробництва, прийомів, які використовуються в якійсь справі, майстерності і т. п.» [1, с.1322].

Тому технологію, яка забезпечує розвиток освітніх систем на основі механізму спрямованого розвитку, розглядаємо як технологію спрямованого розвитку освітніх систем.

Для вивчення процесів розвитку освітніх систем як інструменти теоретичного дослідження пропонуємо використати загальні розв'язки п'яти опорних задач спрямованого розвитку освітніх систем, одержані на основі вихідних теоретичних положень теорії БМ-систем («систем без меж») [7].

Задача 1. Як описати стан будь-якої зони порядку освітньої системи на довільному ієрархічному рівні?

Розв'язок задачі 1. Стан будь-якої зони порядку системи на довільному (локальному, модульному або загальносистемному) рівні можна однозначно описати за допомогою інформаційно-синергетичної моделі (ІС-моделі) складного об'єкта, яка має вигляд кортежу [9]:

$$S_A = \langle \{a_1, \dots, a_j\}, \{b_1, \dots, b_m\}, \{X_1, \dots, X_k\} \rangle, \text{ або } S_A = \langle \{X_1, \dots, X_k\} \rangle, \text{ де}$$

S_A – довільна система (актуалізована реальність);

$X_k = f(b_1, \dots, b_m)$ – закон самоорганізації (організаційний принцип) як функціональна залежність між макропараметрами стану b_m ;

X – організаційна культура системи, як сукупність X_k ;

b_m – макропараметр стану, як інтегральна характеристика відповідного масиву мікропараметрів a_i ;

a_i – мікропараметр стану;

$k \in N, i \in N, m \in N, m < i$.

Задача 2. Які і як потрібно використовувати макропараметри для того, щоб найбільш точно описати стан цілісної освітньої системи?

Розв'язок задачі 2. Підбір макропараметрів b_m для здійснення опису стану системи потрібно здійснювати відповідно до вимог положення, яке означено як принцип невизначеності [10]. Його суть полягає в тому, що під час одночасного застосування для опису стану складної ієрархічної освітньої системи (підсистеми) спряжених псевдонезалежних макропараметрів (тих, які сформувались на масиві не лише певного ієрархічного рівня), принципово неможливо дати точний опис її стану, тобто одночасно результатів її функціонування та механізмів діяльності, завдяки яким вони були досягнені:

$$\Delta b_1 \cdot \Delta b_2 = d, \text{ де}$$

Δb_1 – невизначеність довільного макропараметра b_1 ;

Δb_2 – невизначеність макропараметра b_2 , спряженого з макропараметрами b_1 , тобто такого, який характеризує розгорнені в часі дії, котрі забезпечили значення b_1 ;

d – стала величина.

Задача 3. Якими є структура освітньої системи та засоби створення цілісного уявлення про неї?

Розв'язок задачі 3. Структуру цілісної освітньої системи (ЦОС) можливо адекватно відобразити за допомогою її інституційної моделі (ІМ) [6]:

$$\text{ІМ ЦОС} = \begin{cases} \sum OI_3 \\ \sum OI_2 \\ \sum OI_1 \end{cases}$$

де OI_1 – освітні мікроінституції (елементи освітньої системи), OI_2 – освітні мезоінституції (компоненти освітньої системи), OI_3 – освітні макроінституції (підсистеми цілісної освітньої системи).

Якщо в межах цієї моделі сутність освітніх інституцій (у всіх рівнів і системи в цілому) розкрити за допомогою їх ІС-моделей, то отримаємо структурно-організаційну модель (СОМ) цілісної освітньої системи (ЦОС), виражену формулою:

$$\text{СОМ ЦОС} = \langle \text{ІМ ЦОС}, \{S_A\} \rangle.$$

Задача 4. Що є чинниками вибору напряму спрямованого розвитку освітньої системи?

Розв'язок задачі 4. Вибір напряму спрямованого розвитку освітньої системи визначається принципом соціально-економічної, техніко-технологічної та комунікативно-інформаційної (СТК), або фундаментальної відповідності: освітні інституції та системи (їх статус, структура, освітні технології, які в них застосовуються, механізми забезпечення ресурсами тощо) повинні постійно оновлюватись відповідно до прогресивних змін, які відбуваються в соціально-економічних, техніко-технологічних та комунікативно-інформаційних сферах суспільства на кожному з етапів його історичного розвитку [11].

Задача 5. Як у складній системі поширюється новий порядок та який технологічний інструментарій потрібно використовувати для забезпечення її спрямованого розвитку?

Розв'язок задачі 5. Цілеспрямоване поширення того чи іншого порядку – X_k (СО-закону, або організаційного принципу) на локальному, модульному або загальносистемному рівнях забезпечується шляхом розроблення та вчинення окремих управлінських дій (акцій) у вигляді інноваційних цільових проектів (ІЦП) як носіїв цього порядку або їх узгоджених сукупностей – каскадних програм розвитку (КПР) [7]. Доцільно зауважити, що ІЦП здатні забезпечувати спрямовані зміни лише в межах одного якісного переходу й обов'язково повинні бути ідеальними системними реплікаторами (ІСР), тобто абсолютно точно відповідати характеру (сутності) самого порядку – функціональній залежності між макропараметрами b_m , а також особливостям самої системи та її ресурсному забезпеченню. Така повна відповідність досягається шляхом практичного добору умовних коефіцієнтів біля макропараметрів b_m у структурі функціональної залежності X_k , якщо в ході розроблення ІЦП дотримано вимоги принципу поетапного привласнення мети діяльності, суть якого зводиться до наступного. Виявляється, для того, щоб зовнішня ідея стала внутрішньою сполукою (спонукою) до дії, необхідно, щоб відбулися такі три етапи формування мети діяльності: як зовнішньої цінності колективу; як внутрішньої цінності колективу; як внутрішньої цінності особистості.

Загальні висновки:

1. Визначено і введено в науковий обіг дефініцію «спрямований розвиток освітніх систем» як процес їх змінювання за обраним напрямом, встановленого змісту і тривалості. Обґрунтовано використання спрямованого розвитку освітніх систем як ефективного механізму їх реформування.
2. Установлено, що теоретико-методологічними засадами спрямованого розвитку освітніх систем є вихідні положення та похідні наслідки теорії БМ-систем («систем без меж»).
3. З'ясовано, що як засіб забезпечення спрямованого розвитку освітніх систем доцільно використовувати технологію проектно-цільового управління розвитком освітніх систем.
4. Подальші розвідки доцільно здійснювати у напрямі створення нормативних моделей процесу реформування освітніх систем різних типів.

Список використаних джерел і літератури:

1. Большой толковый словарь русского языка / [сост. и гл. ред. С. А. Кузнецов]. – СПб. : Норинт, 1998. – 1536 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. Б. Т. Бусел]. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
3. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
4. Законодавство України про освіту : збірник законів. – К. : Парламентське видавництво, 2002. – 159 с. – (Б-ка офіційних видань).
5. Князева Е. Н. Основания синергетики. Режимы с обострением, самоорганизация, темпомиры / Е. Н. Князева, С. П. Курдюмов. – СПб. : Алетей, 2002. – 414 с.
6. Осадчий І. Г. Інституційна модель системи загальної середньої освіти як інструмент дослідження шкільної практики в сільській місцевості / І. Г. Осадчий // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2011. – № 2. – С. 41–51.
7. Осадчий І. Г. Освіта сільського регіону : теорія і технологія управління розвитком : [моногр.] / І. Г. Осадчий. – К. : Вид. дім «Шкіл. світ», 2005. – 260 с.
8. Осадчий І. Г. Основи методики проектно-цільового планування роботи загальноосвітньої школи / І. Г. Осадчий // Порадник методиста. – К. : КМІУВ, 1995. – С. 22–26.
9. Осадчий І. Г. Основи теорії БМ-систем : інформаційні моделі освітніх систем / І. Г. Осадчий // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2003. – № 1. – С. 74–86.
10. Осадчий І. Г. Оцінювання стану та організаційного розвитку освітніх систем і принципи невизначеності [Електронний ресурс] / І. Г. Осадчий // Народна освіта. – 2008. – Вип. 2 (5). – Режим доступу : <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/>
11. Осадчий І. Г. Принцип СТК-відповідності та модель глобальної сільської школи-мережі / І. Г. Осадчий // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2007. – № 1-2. – С. 210-215.
12. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А. М. Прохоров. – [4-е изд.]. – М. : Сов. энциклопедия, 1989. – 1632 с.
13. Філософський словник / за ред. В. І. Шинкарука. – К., 1973. – 600 с.

References:

1. *Bolshoj tolkovyj slovar russkogoazyka*, sost. y hl. red. S. A. Kuznetsov, SPb. Norynt. 1998, 1536 p.
2. *Velykyi tлумачnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy*, uklad. i holov. red. B. T. Busel, Kyiv, Irpin, VTF «Perun», 2001, 1440 p.
3. Honcharenko S. U. *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk*, Kyiv, Lybid, 1997, 376 p.
4. *Zakonodavstvo Ukrainy pro osvitu : zbirnyk zakoniv*, Kyiv, Parlamentske vydavnytstvo, 2002, 159 p.
5. Knyazeva E. N. *Osnovaniya sinerhetiki. Rezhimy' s obostreniem, samoorganizatsiya, tempomiry'*, SPb, Aleteya, 2002, 414 p.
6. Osadchyi I. H. Instytutsiina model systemy zahalnoi serednoi osvity yak instrument doslidzhennia shkilnoi praktyky v silskii mistsevesti, *Dyrektor shkoly, litseyu, himnaziyi*, 2011, №2, pp. 41–51.
7. Osadchyi I. H. *Osvita silskoho rehionu : teoriya i tekhnolohiia upravlinnia rozvytkom : monohrafiia*, Kyiv, Vydavnychi dim «Shkilnyi svit», 2005, 260 p.
8. Osadchyi I. H. *Osnovy metodyky proektno-tsilovoho planuvannia roboty zahalnoosvitnoi shkoly, Poradnyk metodysta*, Kyiv, KMIUV, 1995, pp. 22–26.
9. Osadchyi I. H. *Osnovy teorii BM-system : informatsiini modeli osvitynih system, Dyrektor shkoly, litseyu, himnaziyi*, 2003, №1, pp. 74–86.
10. Osadchyi I. H. *Otsiniuvannia stanu ta orhanizatsiinoho rozvytku osvitynih system i pryntsyppy nevyznachenosti [Elektronnyy resurs]*, *Narodna osvita*, 2008, Vyp. 2 (5), Rezhym dostupu : <http://www.narodnaosvita.kiev.ua/>
11. Osadchyi I. H. *Pryntsypp STK-vidpovidnosti ta model hlobalnoi silskoi shkoly-merezhi, Dyrektor shkoly, litseyu, himnaziyi*, 2007, № 1–2, pp. 210–215.
12. *Sovetskij e'ntsyklopedicheskij slovar*, hl. red. A. M. Prokhorov, 4-e yzd, Moscow, Soveczkaya e'ntsyklopediya, 1989, 1632 p.
13. *Filosofskiy slovnyk*, za red. V. I. Shynkaruka, Kyiv, 1973, 600 p.

Summary

Ivan Osadchyi

Theoretic-Methodological and Technological Basic of the Directed Development of the Educational Systems

The theoretic-methodological and technological principles of the directed development of the educational systems are disclosed. The definition «directed development» of the educational systems as the process of their changing according to the selected direction, determined content and duration was defined and put into the scientific circulation. The use of the directed development of the educational systems as an effective mechanism of the reformation was grounded. It is found out that theoretic-methodological principles of the directed development of the educational systems are initial positions and derivative consequences of theory WB-systems («systems without boundary»). It is proved that the purposeful distribution of that or other order on local, module or general-system levels is provided by the development and the realization of separate administrative actions as innovative, having special purpose projects as carriers of this order or their concerted totalities – cascade programs of development. It was found out that it is expedient to use the technology of project-target management development of the educational systems as a means of providing directed development of the educational systems.

Key words: directed development, management of the development by principles of organizational culture, innovative target project, technology of project-aimed development of the educational systems.

Дата надходження статті: «16» березня 2015 р.

Стаття прийнята до друку: «02» квітня 2015 р.

УДК 371.213.3(045)

ANNA PEKALA,

doctor of philosophy in pedagogy, assistant professor
(city Czestochowa)

The Role of a Tutor in Teaching Values

Commenting on the nowadays crisis of values, the author notes that the main source of problem is in men and their perception of the values and concludes that education of values is one of the most important tasks of modern education.

The role of education of moral values in preparing for future functioning in society and building correct interpersonal relations is emphasized.

The problem of defining the value concept from a viewpoint of different sciences (as category of culture, philosophy, sociology) is analyzed in the article.

The concept of education is considered as complex process which is characterized by stages taking place one after another. It is noted that a properly organized process of moral education requires attention to details. The exchange of content between its participants (teacher and pupils) must be executed in full integration, selection and respect of the methods, rules, forms of education, the conditions and means. The author stresses on the essential importance of a good selection of methods of treatment of the pupils.

A special role in the process of axiological education is given to a tutor. The author believes that the tutor cannot get away from defining certain value criteria according to which one will shape the education process. Recognition of the values of human dignity, freedom, the right to live and solidarity between people is an axiological foundation. Values have a universal dimension, as in every single axiological system, regardless of beliefs or religion; they serve a man, treating him as the central character.

The author points out, that nowadays the educational tasks at schools are undervalued. Children are not taught what is good and what are bad, schools do not inculcate the habit of acting according to a fundamental differentiation. The role of discipline is minimized, tutors do not have any instruments to discipline the youth, fearing that the punishment may infringe upon the dignity of a young man.

Education requires the provision of assistance in the adopted goals and the applied methods. The aim of education should be introducing the student to the world of objective truth about himself and his life. Methods must show the values and moral principles, shape attitudes based on discipline, awareness and freedom. Methods must give clear requirements; show the authority, they must form mature family, social and religious ties.

The school should help the pupil to be capable of self-reflection, to understand that discovering the meaning of human life is more important than learning phenomena, things, animals, etc. Responsible teacher will not allow a situation where a graduate is more and more aware of the world but does not understand oneself. It should be noted that the process of shaping moral attitudes starts by imitation and identification with people who are important for the child.